

Wnioski z wyników badań ankietowych samorządu:

1. Fakt, że 18 dokumentów stanowiących podstawę rozwoju (32%) posiadanych przez badane gminy nie zostało poddane debacie publicznej potwierdza potrzebę włączenia społeczności lokalnych w proces zmian służących rozwojowi społeczno-gospodarczemu miejsc zamieszkania, gmin, powiatów.
2. Zgłoszenie przez badane samorzady 43 propozycji dotyczących sposobu włączenia społeczności lokalnych do działań na rzecz rozwoju potwierdza świadomość większości samorządów dotyczącą konieczności udziału mieszkańców i ich roli w procesie rozwoju lokalnego, co pozwala optymistycznie rokować co do odbudowy kapitału społecznego.
3. Przesłanką do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej jest skłonność społeczności do współpracy i przedsiębiorczość mieszkańców potwierdzona opiniami 12 z 13 samorządów objętych badaniem.
4. Dokonana przez samorzady ocena intensywności wykorzystania różnorodnych możliwości pobudzania rozwoju społeczno-gospodarczego wskazuje dość niski przeciętny stopień wykorzystania w odniesieniu m.in. do wspierania przedsiębiorczości i wspierania rozwoju nowoczesnych gałęzi gospodarki, a średni stopień w zakresie wzmocnienia walki z ubóstwem i marginalizacją społeczną oraz wspierania organizacji pozarządowych, natomiast dość wysoki stopień wykorzystania dotyczy poprawy estetyki gmin i promocji.
5. Stosowane przez niemal wszystkie badane samorzady zlecenie wykonywania zadań organizacjom pozarządowym wskazuje na dążenie samorządów do rozwoju trwałej współpracy oraz współodpowiedzialności za tempo poprawy poziomu życia mieszkańców.
6. Aktywność samorządów w zakresie współpracy międzynarodowej stwarza możliwość korzystania z doświadczeń i przenoszenia najlepszych rozwiązań na swój teren działania.
7. Niemal wszystkie badane samorzady wykorzystują możliwość dofinansowania realizowanych zadań z zagranicznych środków pomocowych, w tym Unii Europejskiej, co potwierdza ich starania głównie na rzecz zmniejszania zaległości z zakresu wyposażenia w infrastrukturę drogową, komunalną, oświatową, ochrony

środowiska i ekologii, ochrony dziedzictwa kulturowego oraz potrzeb kulturalnych. Co prawda pomoc z jakiej korzystały gminy ze względu na ograniczony jej rozmiar rozwiązała tylko część problemów, ale odegrała istotną rolę edukacyjną. Miała też niebagatelne znaczenie oddziałując aktywizująco i mobilizująco na władze i społeczności lokalne.

Aktywność samorządów wyrażona jest także poprzez udział we wspólnie realizowanych projektach takich jak: „Program Leader +”, „Łączy nas Kanał Elbląski”, „Wrota Warmii i Mazur”, „Zlewnia Wschód”.

8. Problemem samorządów objętych badaniem jest szczególnie wysoki procentowy udział aktywnych zawodowo bezrobotnych wśród osób aktywnych zawodowo kształtujący się w 7 samorządach gminnych na poziomie 31 – 40%, a w jednym przekraczający 40%. Sytuacja ta nakłada obowiązek aktywizacji różnorodnych działań sprzyjających samozatrudnieniu i zwiększających liczbę miejsc pracy np. przy wyborze inwestycji infrastrukturalnych uwzględniania w pierwszej kolejności inwestycji prorozwojowych generujących nowe miejsca pracy.
9. Spośród 105 organizacji pozarządowych istniejących na terenie 10 badanych gmin 30 zajmuje się rozwojem lokalnym, a jedynie 2 wspieraniem przedsiębiorczości. Powyższe wskazuje na pilną potrzebę motywowania liderów rozwoju lokalnego i pobudzania przez samorzady procesu powstawania organizacji wspierających przedsiębiorczość oraz zapewnienia pomocy umożliwiającej rozpoczęcie działalności, co jest szczególnie ważne w obliczu istotnego zwielokrotnienia alokacji środków z EFS planowanych na lata 2007 – 2013 i przewidzianego szerszego zaangażowania struktur pozarządowych zapewniających efektywne ich wykorzystanie. Zasadność powyższych działań potwierdzają oceny wysokie i średnie wyrażone przez 90% badanych gmin, a dotyczące zainteresowania organizacji pozarządowych z miejscowymi władzami.
10. Podejmowane przez badane samorzady w latach 2000- 2005 działania, w celu zagospodarowania obszarów najbardziej atrakcyjnych turystycznie, są zgodne z celem strategicznym „Turystyka wiodącą dziedziną gospodarki Warmii i Mazur” przyjętej Strategii Rozwoju Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego i dotyczyły głównie zagospodarowania nadbrzeży rzek i jezior, szlaków

turystycznych, wodnych, rowerowych i pieszych istniejących i nowych, promocji, rewaloryzacji zasobów kultury materialnej i organizacji imprez kulturalnych.

Wnioski z wyników badań ankietowych firm:

1. Ponad 80% udział mikroprzedsiębiorstw wśród badanych firm, ponad 60% udział firm prowadzących działalność na rynku lokalnym, ponad 80% firm powstałych po roku 1990, wysoki udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wśród badanych podmiotów i brak firm dużych (powyżej 250 pracowników) wskazuje z jednej strony na znaczący wzrost przedsiębiorczości wśród społeczeństwa, z drugiej zaś potwierdza niedobór miejsc pracy.
2. Rodzaj i zasięg prowadzonej działalności przez badane podmioty oraz fakt, że około 80% firm prowadzi działalność w jednym miejscu, a 70% badanych firm prowadzi działalność w miejscu zamieszkania właściciela wskazuje na rozwój sektora usług dającego możliwość samozatrudnienia.
3. Mimo, że wśród badanych firm nie ma jednostek dużych (zatrudniających ponad 250 osób) to 7 firm eksportuje wyroby lub usługi. Stanowi to dobre perspektywy rozwojowe dla tych podmiotów.
4. Niespełna 20% badanych firm zatrudnia pracowników wykorzystując m.in. oferty urzędów pracy, a 7% zatrudnia absolwentów, co potwierdza konieczność aktywnego poszukiwania pracy bezpośrednio wśród pracodawców przez osoby poszukujące zatrudnienia.
5. Brak odpowiedzi około 40% badanych firm dotyczącej oceny współdziałania z samorządami wskazuje na brak zainteresowania taką współpracą przez znaczącą część przedsiębiorstw.

Udzielone odpowiedzi zawierające dobrą bądź średnią ocenę dotychczasowego współdziałania stanowią 68% opinii, przy czym przedsiębiorcy najwyżej oceniają dostęp do informacji (prawo gospodarcze, finanse, promocja) oraz dbałość o rozwój infrastruktury.

Powyższe wyniki oraz oczekiwania firm wskazują na potrzebę włączania do współpracy kolejnych przedsiębiorstw, kontynuacji i konieczności dalszego doskonalenia form pomocy i współpracy.

6. Ponad połowa badanych podmiotów nie udzieliła odpowiedzi dotyczącej oceny dotychczasowej współpracy z organizacjami okołobiznesowymi, co sugeruje ich bierną postawę wobec działań tych organizacji na rzecz firm. Z udzielonych opinii wynika, że około 2/3 przedsiębiorstw ocenia dobrze bądź średnio dotychczasową

współpracę, co dotyczy pomocy organizacyjnej i finansowej, dostępu do informacji i kooperacji w produkcji, usługach, handlu i promocji. Powyższe wskazuje na zainteresowanie dalszym współdziałaniem ze strony tej grupy przedsiębiorstw, co potwierdzają ich oczekiwania sugerujące głównie potrzebę zwiększenia pomocy w zakresie doradztwa korzystania ze środków pomocowych UE, pomocy finansowej i organizacyjnej.

7. Dobrą przesłanką do rozwoju jest prowadzone współdziałanie około 90% badanych firm z innymi firmami krajowymi i 11% z firmami zagranicznymi.
8. Najczęściej stosowaną przez badane firmy formą promocji są broszury i ulotki (40% firm), sponsoring (28% firm) oraz promocja w prasie (18% firm).

Zaledwie 25% firm promuje swą działalność poprzez stronę internetową i stanowią one połowę spośród stosujących działania promujące własną działalność.

Powyższa sytuacja oraz nie udzielenie odpowiedzi przez 50% firm objętych badaniem wskazuje na występowanie znaczących barier ograniczających możliwość pozyskania nowych odbiorców i poszerzenia rynków zbytu produktów i usług.

9. Właścicielem przedsiębiorstwa dwukrotnie częściej są mężczyźni niż kobiety.

Kobiety prowadzące firmę częściej niż mężczyźni posiadają wykształcenie wyższe (22%) podczas gdy w przypadku mężczyzn odsetek ten wynosi 13%.

Właściciel firmy w poprzedniej pracy najczęściej kierował firmą prywatną (26%), pracował jako rzemieślnik (16%) lub handlowiec (14%). Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że właścicielem 4 firm (9%) jest student bądź uczeń. Praca w przedsiębiorstwie jest głównym źródłem utrzymania dla 77% właścicieli.

Zdecydowana większość badanych firm (80%) powstała jako nowe przedsiębiorstwa, a niemal połowa podjęła działalność wyłącznie w oparciu o środki własne.

Ponad połowa (56%) firm napotyka trudności w rozwijaniu produkcji związane głównie z brakiem środków finansowych, trudnościami w ściąganiu należności, ograniczonym dostępem do kredytów, co świadczy o ogromnych potrzebach MŚP w zakresie dostępu do kapitału.

Jako przyczyny wskazują także niedostateczne technologie (7 firm) oraz brak wykwalifikowanej siły roboczej (11 firm).

Sytuacja ekonomiczna większości badanych firm nie pozwala na wprowadzenie strategii rozwojowej a jedynie strategię stabilizacji, co w dłuższej perspektywie czasowej może prowadzić do stagnacji, a tym samym do spadku konkurencyjności części ankietowanych podmiotów gospodarczych.

Istnieje konieczność stałego monitorowania potrzeb przedsiębiorców i dostosowywania kierunków kształcenia uczniów oraz przekwalifikowania bezrobotnych.

Wnioski z badań ankietowych sfery okołobiznesowej:

1. Niewielka liczba i różnorodność jednostek sfery okołobiznesowej uczestniczących w badaniu ankietowym (łącznie 13) nie uprawnia do formułowania jednoznacznych opinii i wniosków.
2. Na terenie 3 objętych badaniem powiatów istnieje 130 organizacji pozarządowych zajmujących się rozwojem lokalnym, z czego 30 na terenie 10 badanych gmin oraz 15 organizacji wspierających przedsiębiorczość, w tym 2 w gminach objętych badaniem. Udział w badaniu jedynie 4 organizacji pozarządowych wskazuje na małą aktywność tych organizacji.
3. Większość badanych jednostek okołobiznesowych (62%) prowadzi działalność na terenie gminy bądź powiatu, co wskazuje na znaczną aktywność społeczną mieszkańców obszaru objętego badaniem.
4. Niemal połowa badanych jednostek (46%) nie zatrudnia osób zajmujących się obsługą przedsiębiorstw, co oznacza, że nie prowadzi takiej działalności bądź jest ona bardzo ograniczona.
5. Określany przez 2 jednostki „niski” stopień wyposażenia technicznego umożliwiającego sprawną obsługę przedsiębiorców i „średni” występujący w 4 jednostkach wskazuje na ich niekorzystną sytuację finansową ograniczającą poprawę sprawności działania.
6. Świadczone przez badane jednostki usługi na rzecz przedsiębiorców obejmujące m.in. informowanie o programach pomocowych, szkolenia, doradztwo i pomoc w pozyskiwaniu funduszy europejskich i promocji świadczy o bieżącym aktualizowaniu ofert kierowanych do przedsiębiorców.
7. 8 spośród 13 jednostek (62%) stosuje ulgi i preferencje na rzecz przedsiębiorców z czego 2 dotyczą bezpłatnego doradztwa i promocji, 4 obniżki bądź negocjacji cen usług

bankowych dla strategicznych klientów, a 2 zniżki za usługi świadczone na rzecz członków bądź świadczonych wzajemnie przez firmy członkowskie.

Żadna z jednostek nie proponuje bezpłatnych szkoleń, konferencji, seminariów, co oznacza zależność korzystania z oferty edukacyjnej od możliwości finansowych przedsiębiorców.

8. Najczęściej stosowanymi przez badane jednostki formami nawiązywania kontaktów z przedsiębiorcami (61%) są kontakty bezpośrednie, spotkania i szkolenia oraz rozmowy telefoniczne.
9. Badane jednostki oceniły, że zapotrzebowanie przedsiębiorców jest wysokie w odniesieniu do 80% oferowanych usług, średnie w stosunku do 15% usług, a niskie dotyczy 5% usług i obejmuje zakładanie lokat bankowych, co świadczy o elastyczności i dostosowywaniu ofert do zapotrzebowania odbiorców.
10. Niewielka liczba ocen intensywności współpracy badanych jednostek sfery okołobiznesowej z gminą/powiatem określonych (w odniesieniu do wszystkich wymienionych form łącznie) na poziomie wysokim bądź średnim (33%), przy czym szczególnie niska (10% opinii) w odniesieniu do wspólnie realizowanych projektów, programów, dokumentów, a wyższa (46%) w stosunku do regularnych i okazjonalnych spotkań i kontaktów wskazuje na potrzebę wzmocnienia wzajemnego współdziałania na rzecz rozwoju społeczno - gospodarczego.
11. Podobnie liczba ocen wysokich i średnich dotycząca intensywności współpracy badanych jednostek z przedsiębiorcami (35%) sugeruje, że znaczną część jednostek sfery okołobiznesowej charakteryzuje niska aktywność działania w odniesieniu do firm bądź nie prowadzenie takiej współpracy.
12. 2/3 badanych jednostek, które udzieliło odpowiedzi, oceniło zainteresowanie przedsiębiorców na zaproponowane formy wspierania przedsiębiorczości jako wysokie bądź średnie, przy czym najwyższe dotyczy:
  - wsparcia finansowego (kredyty, leasing, projekty),
  - dostępu do informacji (gospodarczej i finansowej),
  - pomocy w promocji,
  - pomocy w pozyskiwaniu środków z UE.
13. Generalnie jednostki oceniają, że polityka państwa wobec przedsiębiorców nie sprzyja ich rozwojowi. Opinię negatywną uzasadniają głównie skomplikowanym systemem podatkowym, brakiem stabilnej polityki podatkowej, wysokimi obciążeniami z tytułu

podatków i ZUS, zawiłą i niedostępną procedurą uniemożliwiającą dostęp do atrakcyjnych źródeł finansowania rozwoju i wysoką ceną usług związanych z opracowaniem wniosków i biznesplanów.

14. Jednostki oceniły, że niemal połowę przedsiębiorców charakteryzuje niski bądź średni poziom wiedzy z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, co potwierdza potrzebę zwiększenia dostępności tej grupy do szkoleń.

15. Jednostki sfery okołobiznesowej, które nie udzieliły odpowiedzi bądź odpowiedziały, że nie mają możliwości wprowadzenia innowacyjnych form wspierania przedsiębiorczości stanowią ponad połowę badanych, co wskazuje na brak zamierzeń rozwojowych tych jednostek.

Pozostałe deklarują m.in. obniżenie kosztów usług bankowych, zacieśnienie współpracy z firmami posiadającymi stabilną sytuację finansową, zapewnienie pełnej obsługi finansowej połączonej z doradztwem podatkowym, pomoc w zakresie pozyskiwania dofinansowania UE, utworzenie ośrodka konferencyjno-szkoleniowego dla MŚP.

16. Działania władz lokalnych w zakresie kształtowania lokalnego potencjału rozwojowego zostały ocenione wysoko przez 23% jednostek. Taki sam jest odsetek badanych oceniających negatywnie działania samorządów, a ponad 30% nie udzieliło odpowiedzi. Wskazuje to na występowanie znacznego zróżnicowania zaangażowania i stopnia intensywności działań samorządów na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego.

17. Nie udzielenie odpowiedzi przez 40% badanych jednostek wskazuje, że ich rola w zwiększaniu potencjału gospodarczego regionu jest niewielka. Natomiast pozostałe zamierzają, doskonaląc oferowane usługi bądź rozszerzając o działania głównie związane z obsługą rolników i pozyskiwaniem środków z funduszy unijnych, czynnie uczestniczyć w procesie przemian zachodzących na terenie ich działania.

Wnioski z badania ankietowego młodzieży:

1. Badaniem ankietowym objęto 512 uczniów, w tym 361 uczniów szkół gimnazjalnych i 151 uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Ankietowani uczniowie stanowili w 77% grupę wiekową 13 – 16 lat, a w 23% grupę 17 – 19 lat. Wśród badanych uczniów dziewczęta stanowiły 53%.

2. Miejscem zamieszkania 75% badanych była wieś, 18% - małe miasta, a 7% miasta duże (powyżej 20 tys. mieszkańców).
3. Ojcowie uczniów objętych badaniem posiadali w 48% wykształcenie zawodowe, w 33% wykształcenie średnie, w 8% wykształcenie wyższe, a w 10 % wykształcenie podstawowe.

Matki uczniów w 42% legitymowały się wykształceniem średnim, w 35% zawodowym, w 10% wyższym, a w 13% podstawowym.
4. Bezrobocie dotyka 18% ojców ankietowanych uczniów, z których połowa nie korzysta z zasiłku dla bezrobotnych. Wśród matek bezrobocie jest znacznie wyższe i wynosi 39%, a 27% matek nie pracuje i nie korzysta z zasiłku dla bezrobotnych.
5. Gospodarstwo rolne prowadzi 20% ojców i 22% matek uczniów. Wśród ojców uczniów prowadzących gospodarstwo rolne 2% prowadzi jednocześnie firmę, a 1% pracuje jako pracownik najemny.

Firmę samodzielnie prowadzi 7% ojców i 4% matek uczniów objętych badaniem.
6. 55% rodziców ankietowanych uczniów posiada doświadczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej, co stwarza możliwość obcowania uczniów z problematyką związaną z przedsiębiorczością.
7. Fakt prowadzenia działalności pozarolniczej przez 35% gospodarstw rolnych prowadzonych przez rodziców ankietowanych uczniów wskazuje znaczną ich aktywność w poszukiwaniu dodatkowych źródeł dochodu. Działalność ta obejmuje głównie handel i usługi.
8. Przy wyborze szkoły do której uczęszczają badani 14% uczniów kierowało się możliwościami rodziców, a 6% dobrym dojazdem, co wskazuje na trudną sytuację finansową znacznej części rodzin uczniów.
9. Z dodatkowych zajęć korzysta 71% badanych uczniów, co świadczy o znacznej dostępności tych zajęć.
10. Fakt pozostawiania podczas wakacji w miejscu zamieszkania przez 54% uczniów oraz podejmowania pracy przez ok. 20% uczniów potwierdza trudną sytuację finansową znacznej części badanych.

11. Niemal 80% ankietowanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych, co potwierdza wzrastającą rangę wykształcenia wyższego powodującego większą dostępność miejsc pracy.

Najczęściej wskazywanym przez uczniów miastem, w którym znajduje się wybrana uczelnia jest Olsztyn (48%), Elbląg (16%), Gdańsk (12%), Warszawa (9%).
12. Niepokojącym jest fakt bardzo wysokiego odsetka (27%) uczniów, którzy zamierzają znaleźć stałą pracę za granicą. Ponadto 4% uczniów przyszłe miejsce pracy określa jako kraj bądź zagranica.

Oznacza to, że ok. 30% uczniów nie widzi perspektyw znalezienia pracy na terenie kraju.
13. W miejscu zamieszkania zamierza znaleźć pracę 5% uczniów, na terenie gminy także 5%, a powiatu 15%. Ocena ta wskazuje, że przeważająca część nie wieży w aktywizację gospodarczą powiatu i powstanie dla nich miejsc pracy.
14. Zdaniem 55% uczniów priorytetową inwestycją w ich powiecie jest modernizacja i budowa dróg.
15. Ankietowani wykazują lukę edukacyjną w zakresie wiedzy o zasobach ludzkich, przyrodniczo-naturalnych i innych rezerwach rozwojowych powiatu. Od 74 – 95% uczniów nie ma zdania na ten temat.
16. Generalnie wśród ankietowanych uczniów brakuje sprecyzowanych koncepcji na zmniejszenie bezrobocia ponieważ aż 32% nie wypowiada się na ten temat, a 54% widzi możliwość jego zmniejszenia poprzez budowę nowych i modernizację zakładów oraz utworzenie nowych miejsc pracy.
17. Cenne przesłanki do rozwoju stanowią: wysoka skłonność mieszkańców do współpracy (64% ocen pozytywnych) oraz dość znaczna przedsiębiorczość mieszkańców (45% ocen pozytywnych) przy jednoczesnym dominującym klimacie tolerancji wobec osób przedsiębiorczych (76% ocen pozytywnych).
18. Stopień bezpieczeństwa w środowisku przez 85% uczniów został oceniony pozytywnie, a w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej stopień oceny pozytywnej obniżył się i wynosił 70%.
19. W zakresie określenia, co byłoby niezbędne do podjęcia działalności gospodarczej niemal połowa ankietowanych uczniów nie miała zdania na ten temat.

Odpowiedzi pozostałych uczniów w 65% wskazywały potrzebę uzyskania środków finansowych na podjęcie takiej działalności.

28% oczekuje pomocy ze strony państwa, władz lokalnych, organizacji okołobiznesowych, rodziny, pomocy prawnej i doradztwa oraz przygotowania przez szkołę, przy czym ocena szkoły w zakresie przygotowania do podjęcia działalności gospodarczej w 84% została określona, jako, co najmniej średnia.

20. Generalnie ankietowani uczniowie nie mieli pomysłu na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej w miejscu zamieszkania, gminie i powiecie gdyż od 73 – 85% badanych nie udzieliło odpowiedzi.